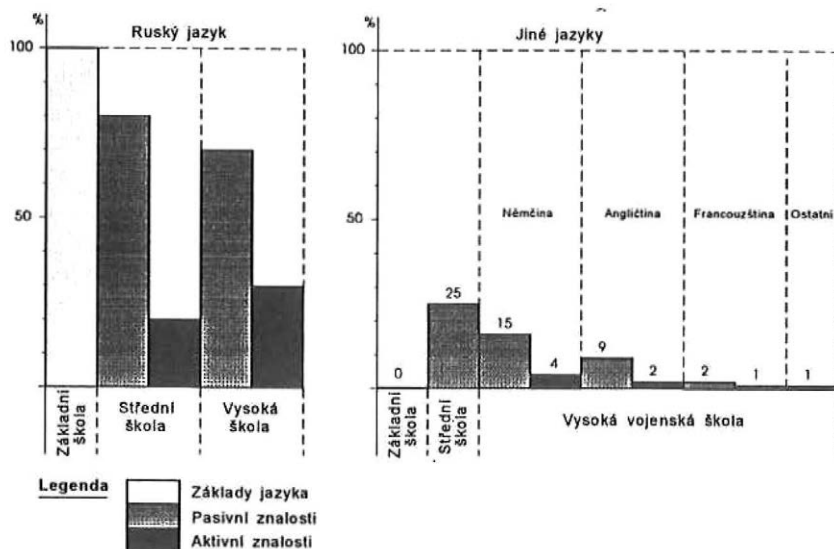

Koncepce jazykové přípravy vojenských profesionálů Armády České republiky

Postupné upevňování svazku Armády České republiky (AČR) s NATO a jednotlivými armádami evropských zemí, Kanady a USA, stejně jako aktivní účast AČR v humanitárních akcích a mírových operacích OSN vyžaduje od všech vybraných a zařazených vojáků dobrou znalost cizích jazyků. Předpokládaný podíl AČR v NATO, plnění úkolů v rámci spojeneckých cvičení a společných akcí bude vyžadovat od příslušníků AČR schopnost pracovat s cizojazyčnými dokumenty a udržovat kontakty se štáby a vojáky jiných států. A konečně i očekávané společenské postavení vojenského profesionála - příslušníka AČR předpokládá odpovídající úroveň humanitního vzdělání, včetně dokonalého zvládnutí jednoho či dvou světových jazyků.

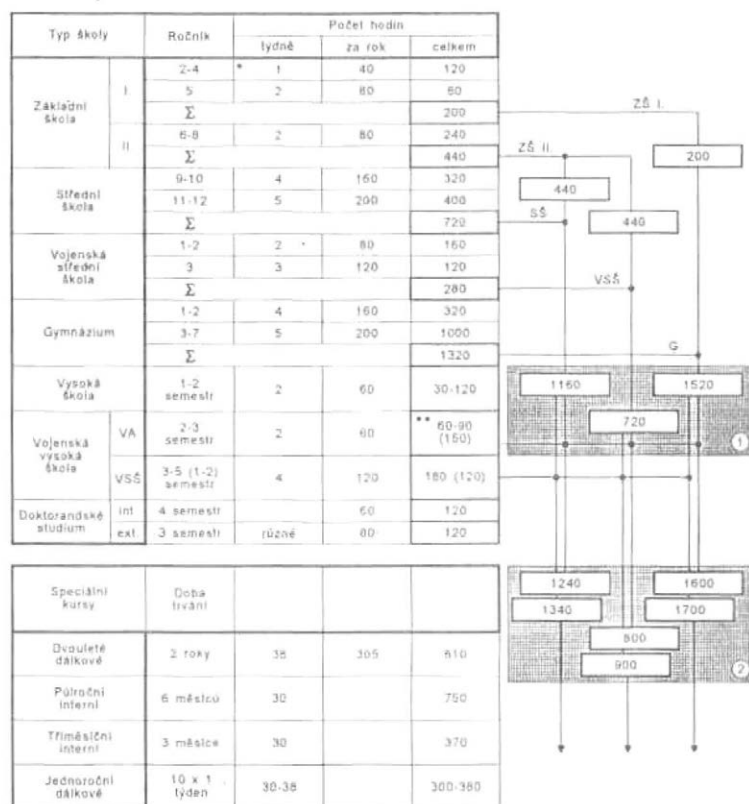
Současný stav jazykové připravenosti příslušníků AČR zatím převážně odpovídá systému jazykové přípravy, který byl zaveden v civilním a vojenském školství před rokem 1989. Důraz byl kladen na výuku ruského jazyka a jen některé školy měly zavedeno povinné studium západních jazyků. Získané jazykové znalosti absolventů všech typů škol však byly ve velké většině na nízké úrovni s minimální komunikativní schopností. Ve vojenských vysokých školách připravujících důstojníky z povolání bylo studium dvou jazyků povinné, navazovalo však na již uvedenou nízkou úroveň znalosti jazyků. Grafické znázornění pomě-

Obr. 1

ru počtu studujících jednotlivé jazyky a kvalifikovaného odhadu dosahovaných znalostí v jednotlivých fázích přípravy vojáků z povolání je na obr. 1.

Od roku 1990 dochází v koncepci jazykové přípravy k zásadním změnám. Ve všech typech civilních i vojenských škol došlo k potlačení priority ruského jazyka a studenti získali možnost svobodné volby cizího jazyka, většinou však spojenou s reálnými možnostmi výuky jazyků v jednotlivých školách. Jazyková příprava dostala v systému výuky výrazně vyšší postavení. Podíl zahraničních lektorů na výuce a možnosti kontaktů studentů s cizími jazyky v rámci různých forem zahraničních styků vytváří podmínky pro zkvalitňování komunikativních schopností.

Legenda:

* nepovinný předmět

** výjimečně

(1) Počet hodin výuky angličtiny před vstupem na vojenskou vysokou školu

(2) Počet hodin výuky angličtiny po absolvování vojenské vysoké školy

Obr. 2

Pro AČR se však výsledek této příznivé změny v jazykové přípravě absolventů základních a středních škol projeví u zájemců o profesionální službu v armádě nejdříve po třech až čtyřech letech. V té době půjde o první absolventy středních škol, kteří již prošli novým systémem jazykové přípravy. V praxi však najdou nejdříve uplatnění až po absolvování odpovídající vojenské školy podle připravovaného systému kariér. Přehled současného stavu výuky anglického jazyka v civilních a vojenských školách je uveden na obr. 2.

Přehled o současném rozsahu výuky druhého cizího jazyka v civilních a vojenských školách ke konci školního roku 1993-94 je uveden na obr. 3.

Pro současný velitelský sbor, který prochází významnou reorganizací v souvislosti se zásadními strukturálními změnami AČR, je jazyková příprava jedním z rozhodujících úkolů. Během uplynulých čtyř let byla v oblasti jazykové přípravy v AČR dosažena řada významných výsledků:

- byla úspěšně zajištěna příprava příslušníků AČR pro studium na vojenských vysokých školách a ve speciálních kurzech v zahraničí,
- část velitelských a technických příslušníků AČR zvládla základy angličtiny, americké angličtiny, němčiny a francouzštiny (tab. 1),
- byli připraveni vojáci a velitelé pro službu v humanitárních akcích a mírových operacích OSN,
- byl vytvořen reálný základ pro jazykovou přípravu vojenských profesionálů v reorganizované AČR.

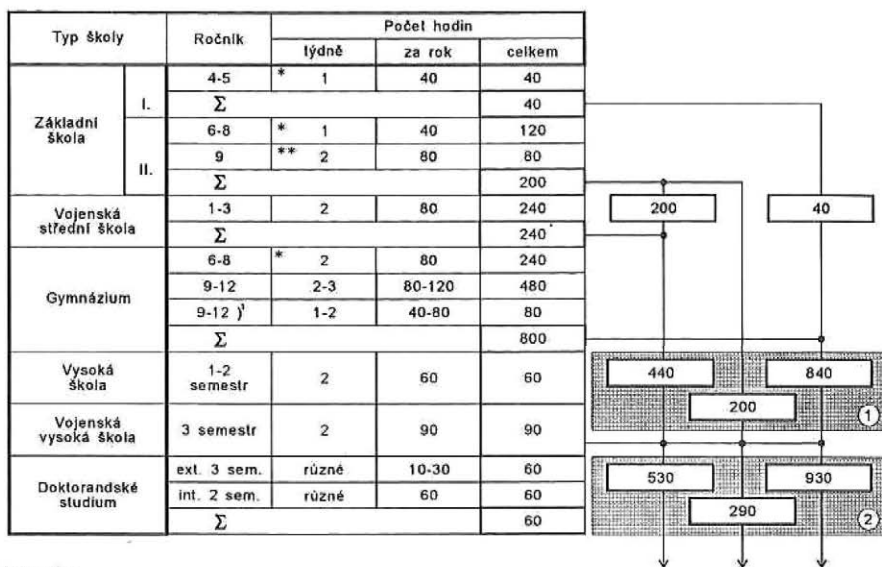
I když lze podle počtu absolventů různých typů jazykových kurzů hodnotit výsledky v jazykové přípravě AČR kladně, skutečný efekt pro praxi AČR je zatím malý. Je to dáno dosavadní živelností a nekoordinovaným postupem v organizaci jazykové přípravy. U řady příslušníků AČR je vzhledem k nejasné služební perspektivě nízká úroveň motivace učit se cizím jazykům a udržovat potřebnou komunikativnost během služební kariéry. Nebyla stanovena jasná kritéria pro prověřování, ale zejména hodnocení znalostí cizích jazyků.

S cílem odstranit uvedené nedostatky byla zpracována a na úrovni kolegia ministra obrany dne 21. února 1995 schválena „Koncepce jazykové přípravy AČR“. Jde především o přijetí systému návazných opatření vedoucích k relativně rychlému zvýšení počtu jazykově způsobilých příslušníků AČR na úroveň odpovídající standardům NATO, při udržení ekonomické přijatelnosti realizovaného projektu.

Přijátá koncepce dává odpověď nebo alespoň orientaci pro řešení několika zásadních otázek:

- ▲ Kdo a na jaké úrovni v AČR potřebuje jazykovou přípravu?
- ▲ Jaký je optimální systém jazykové přípravy pro AČR?
- ▲ Jak lze ověřovat a hodnotit kvalitu jazykové připravenosti?
- ▲ Kdo odpovídá za jazykovou přípravu v AČR a za udržování potřebné jazykové způsobilosti?

Jako základní úkol se předpokládá vytvoření operativně fungujícího systému jazykové přípravy v rámci služebních kariér s požadovaným stupněm jazykové způsobilosti podle vykonávané funkce. K tomu by měl personální odbor MO ve spolupráci s jazy-

Legenda:

- * nepovinný předmět
- ** jen jeden jazyk podle zájmu
-)¹ nepovinné třetí jazyk
- ① Počet hodin výuky druhého jazyka před vstupem na vojenskou školu
- ② Počet hodin výuky druhého jazyka po absolvování vojenské vysoké školy

Obr. 3

kovými experty zpracovat požadavky druhů vojsk, řídicích složek MO a GŠ AČR na úrovně jazykové způsobilosti do systemizace funkcí.

Možný systém jazykové přípravy by pak mohl být adaptován na systém přípravy v rámci základního schématu kariéry vojenského profesionála - obr. 4.

Jak je ze schématu na obr. 4 zřejmé, bude se **jazyková příprava vojenského profesionála** opírat o výchozí znalosti cizích jazyků získaných na střední škole a dále se rozvíjet v nově koncipovaném systému vojenského vzdělávání ve vojenských středních a vysokých školách a v nástavbovém kvalifikačním studiu vyšších důstojníků. Pro vyšší praporčické funkce, funkce ZV a NŠ útvarů a funkce ve štábu útvarů a svazků bude požadován znalostní **stupeň 2** nejméně u jednoho jazyka (zpravidla angličtiny). Tomu by měl odpovídat systém jazykové přípravy ve speciálních praporčických kurzech a ve vojenských školách. Absolventi akademických kurzů by měli na základě intenzivního nejméně tříměsíčního studia dosáhnout u jednoho jazyka **stupeň 3** a od absolventů kurzů přípravy obrany státu by již měla být požadována znalost dvou světových jazyků na úrovni **3 až 4**. Po určitou dobu ještě budou organizovány speciální jazykové kurzy pro současný velitelský sbor, již zmiňované opakovací jazykové kurzy, speciální školení pro studium a různé typy služeb v zahraničí a bude zabezpečována i speciální jazyková příprava v zahraničních vojenských školách. Bude nutné organizovat i přípravu pro méně frekventované jazyky u diplo-

matických a zpravodajských pracovníků a rovněž i u kvalifikovaného týmu překladatelů a tlumočnicků AČR.

Tabulka 1

Jazykové centrum	LJP Brno			VŠŠ Komorní Hrádek	VZ MS Český Krumlov	Celkem absolventů
Jazyk	Přihlá- šeno	Nedokon- čilo	Absolvo- valo	Absolvo- valo	Absolvo- valo	
Angličtina	1253	144	1108	584	15	1718
Němčina	368	90	279	72		351
Francouzšti- na	111	24	87	41		128
Ruština	73		73			73
Španělština	38	19	19			19
Arabština	30	16	14			14
Celkem	1874	293*	1581**	707	15	2303

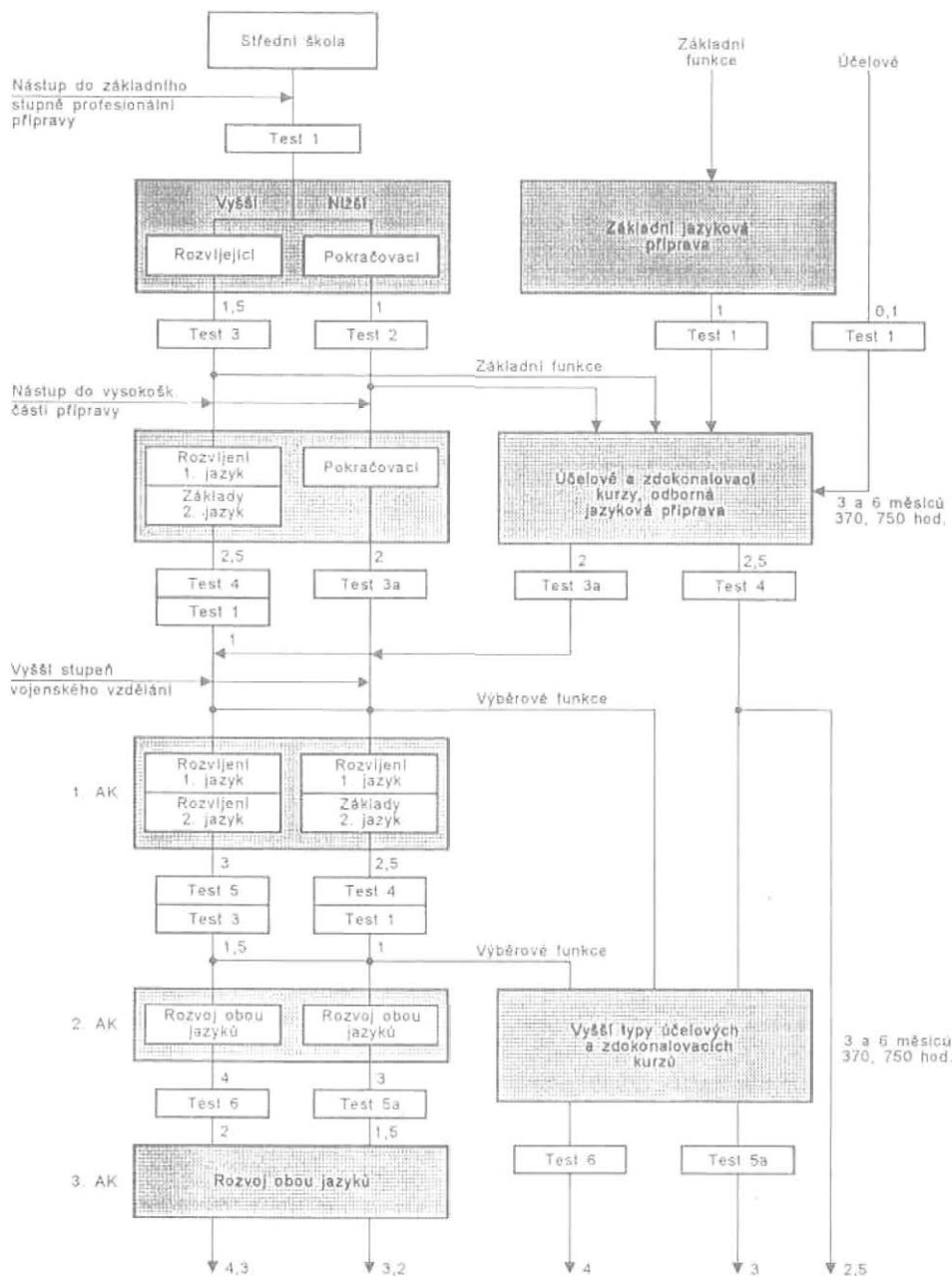
Uvedené počty platí pro konec školního roku 1993-94. Přírůstek za školní rok 1994-95 je asi 500 absolventů.

* V počtu nedokončených nejsou uvedeni zájemci o odborné zkoušky, kteří neuspěli nebo odstoupili.

** Z uvedeného počtu je věkově starších 50 let asi 10 %. Do roku 1992 byly přibližně 4 % příslušníků slovenské armády.

Ověřování jazykových znalostí v jednotlivých fázích přípravy v systému kariér bude uskutečňováno podle **národního normativu**, odpovídajícímu normě NATO - Standardization Agreement (STANAG) 6001 z roku 1967. Tato norma definuje jednotlivé **stupeň jazykové způsobilosti** ve čtyřech hodnocených oblastech (poslech s porozuměním, ústní projev, čtení s porozuměním a písemný projev). Rozlišuje použití jazyka v běžných společenských situacích - stupeň 1, 2 a profesionální použití jazyka - stupeň 3, 4. Pro znalosti rodilého mluvčího se udává stupeň 5. **Hodnocení** bude probíhat ve stanovených **etapách** přípravy a dále s určitou periodičností formou speciálních **testů**. Výsledek bude zaznamenán v databázi společně s uvedením jazyka a datem přezkoušení. Tato informace bude využívána v případech, kdy budou pro potřeby AČR požadovány osoby s uvedenou jazykovou způsobilostí. Doba platnosti přezkoušení bude dána předpisem pro jazykovou přípravu v AČR. Vzhledem k tomu, že se úroveň jazykové způsobilosti při nepoužívání cizího jazyka snižuje, budou do systému jazykové přípravy zahrnuty opakovací kurzy pro udržení dosažené úrovně jazykové způsobilosti.

Přijetí normativu pro hodnocení jazykových znalostí vojenských profesionálů AČR přináší řadu **požadavků** na úpravu dosud používané metodiky výuky cizích jazyků, vytváření nových učebních pomůcek, ale zejména zpracování speciálních zkušebních testů. Dosavadní praxe výuky jazyků v AČR tak dostane zcela nové dimenze a vzhledem k časovému vymezení přijetí normy STANAG 6001 na mezinárodní úrovni i výrazně vyšší dynamiku.

Obr. 4

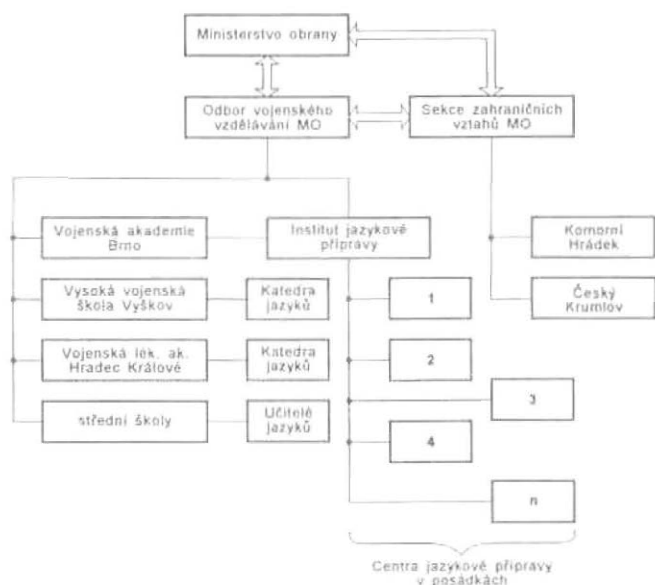
V souvislosti s formulací principů národní normy jazykové připravenosti je **nezbytné** určité **sjednocení** návodů pro studium cizích jazyků ve všech vojenských školách a zařízeních AČR. Jde zejména o:

- ◆ potřebné časové dotace pro výuku, umožňující dosažení jednotlivých stupňů jazykových znalostí,
- ◆ doporučení vhodného typu učebnic a učebních pomůcek pro koordinaci tématického obsahu a rozsahu slovní zásoby, včetně předpokládaných vojenských textů a výrazů,
- ◆ definici odpovídajícího rozsahu gramatických požadavků,
- ◆ vytvoření srovnatelných podmínek pro náročné a jednoznačné provádění jazykových zkoušek a jejich hodnocení.

Definice normativu, které budou v plném rozsahu aplikovány pro výuku cizích jazyků ve vojenských školách a jazykových střediscích AČR by však měly být známy i civilním školám, neboť právě z řad jejich absolventů se budou rekrutovat noví vojenští profesionálové.

Prvé testování podle normy STANAG 6001 proběhlo již v dubnu 1995, do konce května 1995 bylo na Institutu jazykové přípravy vydáno již 85 osvědčení o provedeném testování (55 angličtina, 21 němčina, 7 francouzština a 2 ruština), převážně na úrovni znalostního stupně 2. Průběžně probíhá intenzivní příprava testů pro jazyk anglický, francouzský, německý, ruský, španělský, polský a pro studující cizince i testů z češtiny. Vzhledem k očekávanému počtu testovaných se zpracovává několik verzí pro první tři znalostní stupně.

Pro zkvalitnění **konceptní a koordinační** činnosti v oblasti jazykové přípravy příslušníků AČR bude řízením této činnosti pověřen **Odbor vzdělávání MO**. Jako pomocný orgán

Obr. 5

bude u něj zřízena pracovní skupina ze zástupců personálního odboru a personálního úřadu MO, SZV, druhů vojsk a služeb AČR a vedoucích pracovníků jazykových pracovišť AČR.

Metodické vedení, odborné zabezpečení a kontrolní činnost v jazykové přípravě bude uskutečňována prostřednictvím **jazykové metodické sekce AČR**. Ta bude složena z metodických sekcí jednotlivých jazyků společných pro všechna střediska jazykové přípravy AČR a sekce tlumočnictví a překladatelství AČR.

Podle definovaných požadavků bude v současné době **jazyková příprava zabezpečována** kapacitami vojenských škol, Institutu jazykové přípravy v Brně, Výcvikového a školicího střediska v Komorním Hrádku a Výcvikové základny mírových sil v Českém Krumlově. Zde půjde především o přípravu na znalostní stupeň 2 a výše. Pro zvládnutí základů cizího jazyka (tj. stupeň 1) budou organizovány v rozsahu 200 hodin za rok tzv. posádkové kurzy. Ty budou zřízeny rozkazem velitele, metodicky řízené IJP a výuku povedou vybraní absolventi jazykových specializací univerzity, vojáci s odpovídající jazykovou znalostí a civilní učitelé jazyků. Struktura středisek jazykové přípravy AČR je naznačena na obr. 5.

Aby byla zajištěna garance požadované úrovně jazykové přípravy v celé AČR, bude ustanovena jedna **centrální jazyková instituce** (Institut jazykové přípravy), která bude přímo podřízena Odboru vzdělávání MO. Kromě různých typů jazykové přípravy bude provádět analýzu metodických postupů, výběr, přípravu a produkci potřebných učebních textů, vytváření a obnovu zkušebních testů, testování jazykových znalostí úrovní 3 a 4 a další činnosti. To vše v úzké spolupráci s jazykovou metodickou sekcí AČR a vybranými učiteli jazykových kateder a středisek jazykové přípravy AČR. Centrální jazyková instituce ponese pochopitelně odpovědnost za úroveň jazykové přípravy ve střediscích jazykové přípravy AČR a bude k tomu vybavena i pravomocí kontroly.

Splnit stanovené cíle v oblasti jazykové přípravy v návaznosti na plánovaný vstup do NATO a co nejrychlejší bezproblémové zařazení do jeho struktur vyžaduje především důsledný postup při naplnění připravovaného systému kariér s přísným uplatněním všech předepsaných požadavků, ale i plným dořešením všech práv a náležitostí platných pro vojenského profesionála v AČR.

Literatura:

- Žihla, Z.: Language Training in Czech Armed Forces, National Report-Czech Republic, BILC Seminar 1994, Hurth, SRN.
- Klen, M.: La politique des langues dans l'armée de terre. Défense nationale, 1993, č. 11, s. 83-92. In: Vojenský profesionál - č. 10, 1994.
- Koncepce jazykové přípravy v AČR. Materiál pro kolegium MO. Praha 1995.
- NATO Standardization Agreement STANAG 6001. Language Proficiency Levels, NATO, 1976.
- Žihla, Z.: Language Proficiency Levels Definition and Conditions for their Realization in Practice, MEDACTA'95, Nitra, Slovenská republika, 1995.